

dam diligenter curavi, ut de ea aliorum quoque sit iudicium. Sed certe, ut verum fatear, mihi adhuc incom-
pertum est, an hæc caulem, flores, & semen proferat: siquidem eam hæcenus non nisi caule, & reliquis viduam
uidere mihi licuit. Onosmatis vires tradidit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, sic inquitens.
Onosma, uel ofmas, uel phlonitis, uel ononis, ex acris, & amara constat substantia: proinde quoque creditur
fœtus necare, & eiscere, folijs eius in uino potis. Vt Græcè ὄνοσμα, ita etiam Latine, pariter & Italice, On-
nosma uocatur.

Onosmatis vi-
res ex Gal.

Nomina.

Νυμφαία. NYMPHAEA.

CAP. CXXXI.

30 NYMPHAEA nascitur in paludibus, & stagnantibus aquis, folijs fabæ Aegyptiæ, minoribus, &
longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis, pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio
simili, albo, & in medio crocos habente. cùm defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput,
extuberat: nigro semine, denso, & lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minimè crassus, Aegyptiæ
fabæ cognatus: radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœlia-
eis, dysentericisque auxiliatur, & lienem absunit. Radix stomachi, ac uesciæ doloribus illinitur: ui-
tiligines ex aqua emendat: imposta cum pice, alopecijs medetur. eadem contra ueneris insomnia bi-
bitur: siquidem ea prorsus adimit. pota assiduè aliquot diebus, genitale infirmit. Idem semen po-
tum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amct. Plurima inuenitur in
Elide, in Anygro amne, & in Bœotia Aliarto.

20

Νυμφαία ἑτέρα. NYMPHAEA ALTERA.

CAP. CXXXII.

EST ET altera nymphæa, cuius flos blephara dicitur, folijs antedictæ: radice alba, scabra: flore
luteo, nitente, rosæ simili. Huius semen, & radix contra sceminarum profluvia efficaciter ex uino ni-
gro bibuntur. Nascitur in Thessalia, amne Peneo.

30

40

NYMPHAEA utraq; seplasijs Mauritano nomine Nenuphar appellatur. Nascitur ubiq; frequentissima in
paludibus, lacubus, & aquis stagnantibus. Vnde non mirum, si ea sit uulgaris admodum planta, & omnibus notior,
quàm ut indicari deceat. Veruntamen Fuchsius medicus ætatis nostræ clarissimus in libro illo de compositione me-
dicamentorum, quem nuper auctum edidit, putat alias esse Græcorum Nymphæas, alias Arabum, ut eius uerba, quæ
hic subiiciam, aperte satis declarant. Nymphææ, inquit, seplasijs Nenupharis. Facultatis tamen florum eius Dio-
scorides & Galenus non meminerunt. De illorum itaq; sententia semine potius & radice medicis utendum erit, quæ,
ut ijdem testantur, refrigerandi & exiccandi potestatem obtinent. Arabes contra floribus esse utendum præcipiunt,
illisq; refrigerandi in tertio, in secundo autem humectandi uim tribuunt. Atq; hos quidem flores quarta species Ne-
nupharis producit. quandoquidem illi præter binas, quas Greci commemorant, duas alias recensent. Vt hinc con-
stet, eam Nymphæam, cuius flores humectare Arabes memoriæ prodiderunt, hodie esse omnibus incognitam. Quæ
propter toto cœlo errant nostri temporis medici, quod suis Nymphæis, quæ sunt Græcorum, humectandi etiam fa-
cultatem assignant. Ita Arabum scripta sæpenumero errandi occasionem medicis præbent. Et mirum planè est, Se-
rapionem etiam inter Nymphæas numerare, quam calidam esse & tenuium partium scribit. Adeo nihil est in uniuersa
Arabum doctrina certum ac solidum. hæcenus Fuchsius. Huius equidem uiri alioqui eruditi iudicio tantum abest ut
hac in re scribere uelim, ut potius cogat ipsum refellere, atq; Arabum doctrinam tueri: utpote qui Græcorum scri-
pta bona fide referant, atq; ijs etiam addant si quid boni habent sua industria & experientia compertum. Id quod
uel hic fiet perspicuum omnibus, qui æquo animo rem iudicabunt, Quod igitur Arabum nymphææ, etsi eas humecta-
re tradant, ubi de earum floribus mentionem faciunt, eadem sint cum nymphæis Græcorum, qui uim illam intactam
reliquerunt,

Nymphææ
confid.

Fuch. opinio
reprobata.

30

Q 3 reliquerunt,

reliquerunt, facile probari potest Serapionis, ac Auicennæ testimonio. Hi nanque, ut omittam quod omnia frere ex Dioscoride transcribunt, non solum utuntur floribus, ubi humectandum sit, sed etiam semine & radice, ubi adstringere & refrigerare sit opus. Neque mirum certe, quod Arabes suis nymphæis frigidum & humidum temperamentum adscribant, quando sic illis, ut etiam nobis, experimento compertum est, illarum flores humectare & refrigerare. Atque adeo hoc mihi non uidetur Græcorum sententiæ aduersari. quippe Græci scribunt nymphæas exiccandi quidem & refrigerandi uim habere, sed de semine & radice intelligunt. Arabes uero nymphæis humectandi & refrigerandi facultatem tribuunt, quam tamen flores sortitos esse uolunt, ut clarissime scribit Auicenna. Illud addam, quod nihil prorsus sit alienum à ratione, ut una eademq; planta suum uariet temperamentum pro diuersa uniuscuiusque partis natura. Huius rei Galenus testis esse potest in mandragoræ mentione, ubi scriptum reliquit eam radice refrigerare & exiccare, fructu uero refrigerare & humectare. Quare, meo quidem iudicio, Arabes erunt in hoc laudandi potius, quam odiosè (quod uidetur facere Fuchsius) exprobrandi: ut qui non sine magna mortaliū utilitate Nymphææ flores in usum medicum asseruerint. quod à ueteribus Græcis, quantum nobis constat, prætermisum est. Porro uerisimile non est, quod Arabes ignorauerint, quæ in nymphæis fuerint seminis & radicis facultates. Nam si Auicenna existimasset earum semen & radicem eiusdem esse cum floribus temperamenti, illis utique non fuisset usus ad dysentericos, ad ueneris infomnia, ad muliebri profluuium, & ad alios morbos, qui frigida siccaq; requirunt medicamenta. Sed illud nobis obijcietur, ut contendant non eas esse Arabum, quæ Græcorum nymphæas, quod Serapio ex auctoritate Albasaris inter nymphæas recenseat plantam, quæ tenuium partium est, & calidam naturam habet. Nos id nihil esse dicimus, neque hoc nobis ita ut Fuchsi mirum uidetur. Ut autem non miremur Arabibus traditam esse nymphæam, cui uis insit calida, facit tertij semperuii exemplum in Dioscoride. etenim is tertium sedi genus depinxit, eiq; uim exalfactoriam, acrem & exulcerantem reddidit: tametsi reliqua duo sedi genera eidem Dioscoridi refrigerent, atque ipsdem Galenus tertiam refrigerandi sedem assignet. Cæterum in quibusdam Bohemie lacubus Nymphæa parua nascitur, folio quidem nymphææ, sed brassicæ marinæ paulo maiore: flore candido: capitibus exiguis, ut in cappari: semine intus papaueris magnitudine. Hanc tamen plantam hæcenus, quod meminerim, mihi non licuit alibi uidere, quam in Bohemia. Nymphææ facultates retulit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, his uerbis. Nymphææ tum radix, tum semen desiccandi uim habet contra morsum. Itaque uentris profluuium cohibet, semenq; siue per infomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porro etiam dysentericos. Cæterum Nymphæa, quæ candidam radicem habet, potentioris est facultatis, ut & muliebri profluuium medeatur. Verim & hæc, & ea quoque, quæ atram habet radicem, ex uino nigro austero bibitur. Porro nonnullam etiam absfurgendi uim obtinent, ita ut & alphos sanent, & alopecias. Ad alphos uero macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea, cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba. Νυμφαία Græcis, Nymphæa item Latinis appellatur: Mauritanis, Nilofar, Ninofan, seu Nilufar: Italis, Nimpha: Germanis, Gelb, Vucisz scebluomen, & Haruurtz: Hispanis, Escudetes del rio, & Higos del rio: Gallis, Blanc de eau, Launet de eau, & Lis de stang.

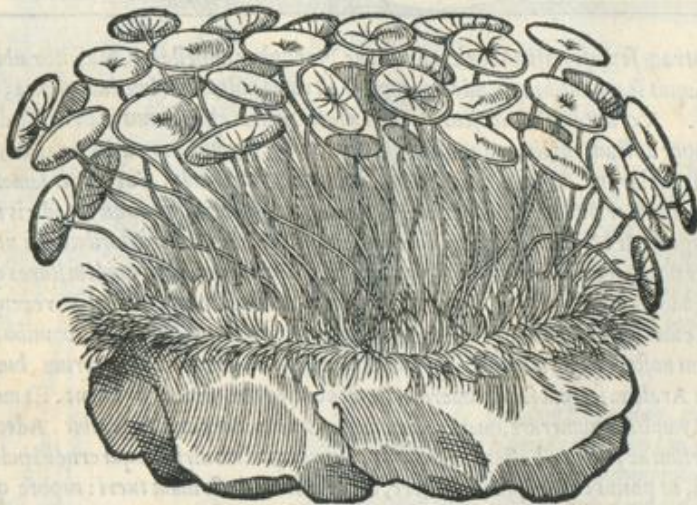
Vires ex Galeno.

Nomina.

Ανδρόςακες. ANDROSACES.

CAP. CXXXIII.

ANDROSACES herba est amara, † tenues spargens iuncos, sine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus semen continetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. Idem effectus est femini pota, & herbæ decocto: podagris utiliter illinitur.

ANDROSACES

ANDROSACES ex Syria, quod sciam, non defertur in Italiam. Verum, quia eam herbam inibi etiam nasei posse nihil prohibeat, quoddam plantæ genus nuper inuentum est in Hetruriae maritimis, cuius hic picturam ideò exhibere libuit, quòd id à quibusdam Androsaces existimetur. Idipsum ad me misit hoc anno Pifis Lucas Ghinus medicus clarissimus, & rei herbariæ peritissimus: à quo (si is illi opinioni subscriberet, & Androsaces in Italia nasceretur) non mihi ex eo dissentendum esset, quòd præter alias notas hæc planta (ut Oribasius ex Dioscoride transcribens habet) tota candida spectatur. Androsacis meminit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Androsaces humida, & acris herba est. Potest autem resiccata, exhibitaq; tum ipsa, tum fructus eius magno-
pere urinam mouere, & nimirum discutere, & desiccare. Hæc planta ut Græcis ἀνδρόσακες, ita Latinis Androsaces dicitur: Italis, Androsace.

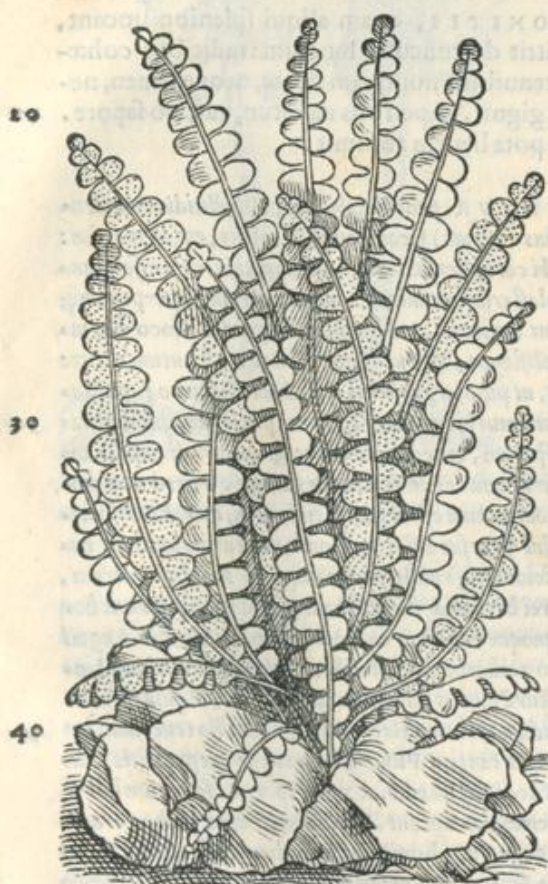
Androsaces
confider.

Androsaces
uires ex Gal.
Nomina.

† In uulgatis exemplaribus hoc loco scriptum reperitur ἀσπλην, hoc est tenuis: quam uocem, ut superuacaneam, omisit Ruellius. In Oribasio uerò ἀσπλην, id est, alba legitur: & hanc ex aliquo fortè antiquo codice uertit Marcellus. Ceterum non desunt, qui ubi paulò post ἀσπλην, hoc est, sine folijs legitur, ἄμφωλλος, hoc est, cum folijs legendum putent.

Ἀσπληνον. ASPLENVM.

CAP. CXXXIII.

ASPLENVM aliqui scolopendrion uocant, alij sple-
nion, alij hemionium: folijs est multis, scolopendræ a-
nimali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nasctur
in parietibus, saxisque siliceis, & opacis: nec caulem, nec
florem, nec semen habet. Folia polypodij modo diui-
duntur, subter flauescencia hirsutaq;que, supernè uiridia.
Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies
quadraginta pota lienem absument: quibus etiam con-
tritit lienem ex uino illini: oportet. stranguriæ, & regio
morbo prodest, singultum sedat, calculos in uesica com-
minuit. Conceptum adimere creditur, per sese, aut cum
muli liene appensa. Tradunt noctu, silente luna, huius
rei gratia effodiendam.

ASPLENVM, siue Scolopendrium tam à medicis, quàm
pharmacopolis, qui planè Mauritanorum scripta sequuntur, Ce-
trach barbara uoce uocatur. Nec diu est, quòd nouere rei her-
bariæ periti Arabum Ceterach esse legitimum Scolopendrium.
Quandoquidem antea uniuersa herbariorum schola Aspleni loco
phyllitum, quam etiam uulgò Linguam ceruinam appellant, suis
immiscebant medicamentis. Verum enimuero quanquam hoc a-
deò clarum est, ut nullus amplius dubitandi locus relinquatur;
adhuc tamen inueniuntur è ueteribus nostris seplastarijs, qui ut
suam potius pertinaciam, quàm ueritatem ipsam tueantur, nullo
pacto sibi persuasum esse uolunt, phyllitum non esse legitimum Sco-
lopendrium: eo tantum argumento pertinaciter innixi, quòd sui
maiores phyllitum Scolopendriam appellauerint, quòdq; eam sple-
ni semper maximè profuisse experimento cognouerint. Qua ta-
men in re prorsus aberrant, ut ex Asplenijs notis facile ab omni-

Aspleni con-
sideratio.

bus intelligi potest: ex quibus apertissimè cognoscitur, nit aliud esse Asplenium, quàm ipsam Cetrach uocatum. Nec
desunt præterea, qui obnixè contendant, Cetrach non esse Asplenium, quòd scripserit Dioscorides nasci Asplenium fo-
lijs polypodij, siue filiculae, quibus tamen ipsius Ceterach folia non undequaq; respondere uidentur. Verum si ij, qui
ita obijciunt, eam uidissent filiculam, quæ in montibus prouenit in itinere, quo Goritia per montes in Carniolam itur,
folijs angustioribus, & admodum uirentibus, ijs in posterum, quantum equidem reor, omnis dubitandi occasio sublata
esset. Siquidem filicula hæc folio exit Ceteracho perquam simili, quanquam paulò ampliore. Tantaq; est similitudo,
ut mihi primum hanc herbam inspicienti ea ferme uisa sit uerum Asplenium: quæ tamen effossa radice statim pro fili-
cula agnoscitur. Præstantissimum asplenium in Creta nascitur, ubi repertum Vitruuius affirmat circa Potereiam am-
nem, qui duas urbes Gnoson, & Cortynam interlabitur: parte quæ ad Cortynam spectat, pecoribus sine liene inueni-
tis, quia herbam hanc roderent: altera uerò parte, quæ ad Gnoson est, lienem habentibus, quia ibi herba illa non ap-
pareat. Aspleni uires paucis perstrinxit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Asplenium
tenuium quidem partium, non tamen calida herba est. Hac utiq; ratione & lapides frangit, & lienes liquat. hæc Ga-
lenus. Ceterum sunt qui existunt Asplenium, & Scolopendrium Græcis non idem, sed diuersas omnino plantas
repræsentare, Galeni autoritate freti. Quippe qui libro V. cap. XII. simplicium medicamentorum de his differens,
quæ obstructio lieni conferunt, Scolopendrium ab Aspleno segregasse manifestè uideatur, eam inquit. Maiores licni
obstructiones uebementiora desiderant medicamenta, nempe capparidis corticem, tamaricis radices, scolopendrium,
& scillam,

Quorundam
error.

Aspleni uires
ex Galeno.

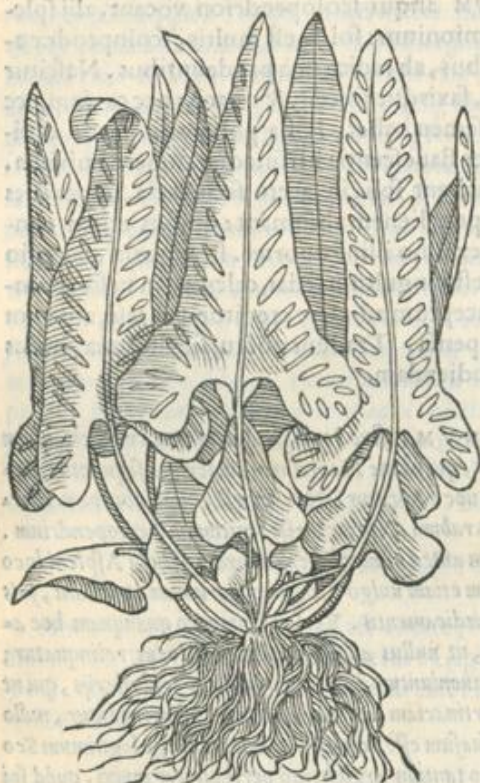
Galenus locus suspectus.

Nomina.

scillam, & eam, quae idipsum nomine representat asplenos appellata. Haec certe uerba differentiam fieri aperte declarant. Sed, meo quidem iudicio, credendum esse suspicor, quod hoc in loco praeter Galeni sententiam accreuerit Scolopendrium, deprauataque in eo sit scriptura uel librarium incuria, uel nimia alicuius scioli diligentia: quod in sequentibus libris, in quibus de simplicium omnium, quorum cognitionem habuit, facultatibus sigillatim differit Galenus, nusquam, quod inuenerim, Scolopendrij meminerit, sed tantum Aspleni, cuius etiam uires (ut supra retulimus) sane quam paucis perstrinxit. Aut rectius forte crediderim, quod eo in loco per Scolopendrium, uel per Asplenium hemionitum intellexerit Galenus, de qua in sequenti commentatione dicemus. quandoquidem hemionitis (ut ipse Galenus scribit lib. IX. cap. II. de comp. medic. secundum locos, ubi ea pharmaca ab Andromacho conscripta recenset, quae epota splenicis siue lienosis opem ferunt) ab aliquibus ex antiquis Asplenium, ab alijs Scolopendrium appellata est. Quare non esset mirum, si loco praedicto Galenus accepisset asplenium pro hemionitide: praesertim quod haec herba quoque eam uim sortita est, qua lienem absumere potest. Illa planta, quae Graecis ἄσπλενον, Latinis quoque Asplenium, & Scolopendrium appellatur: Mauritanis, Scolofendrium, seu Sculufendrium: officinis, Cetrach: Itatis, Aspleno, Scolopendria, & Herba indorata: Hispanis, Doradilha: Gallis, Ceterach.

HEMIONITIS. HEMIONITIS. CAP. CXXXV.

Hemionitidis consider.

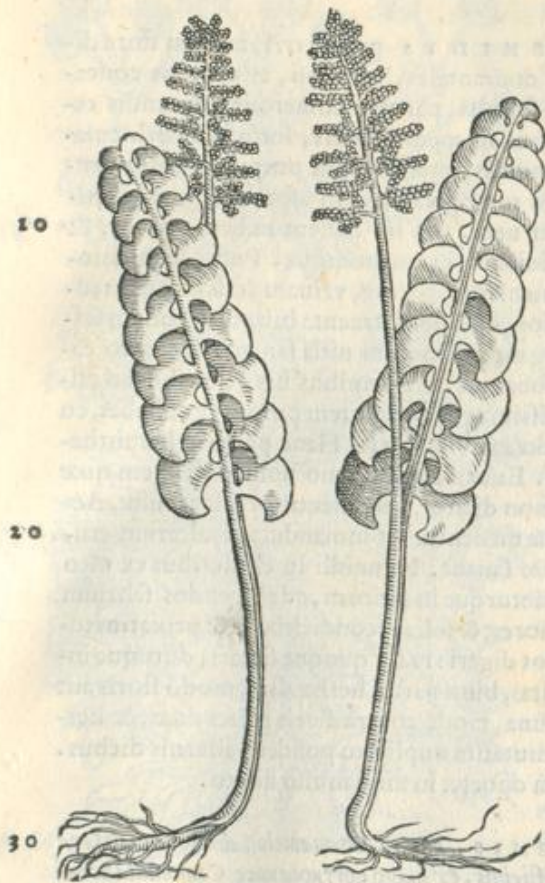
HEMIONITIS, quam aliqui splenion uocant, folium emittit dracunculi, lunatum: radicibus cohaeret multis, tenuibus: nunquam flores, neque semen, neque caulem gignit. in petrosis nascitur, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

FALLUNTUR procul dubio (ut in Phyllitidis commentatione superius diximus) Leonicens, Ruellius, & Manardus: quippe qui sibi certo persuaserint, Hemionitida eam esse plantam, quam septuaginta annorum uulgo Linguam ceruinam, perperamque Scolopendriam nominat. Sed quoniam in praedicto loco hos uiros alioqui doctissimos, & Fuchsum pariter eos secutum errare euidentissimis, ut puto, argumentis ostendimus; idcirco superuacaneum esse duximus hic eadem repetere, praesertim quod neminem futurum sperem, qui eo se conferre grauetur, si cupiat nostras contra uiros tam celebres rationes audire. Porro non modo iam nobis compertum est ueram Hemionitida, quae a Dioscoridis historia nihil prorsus disidet, Romae nasci in quibusdam rudibus, & discolorumque ruinis prope magnum Amphitheatrum, unde quidam rei herbariae studiosi eam in suos transtulerunt hortos; sed nos quoque hoc anno eam accepimus ab Aloysio Anguilario Romano rei herbariae peritissimo, qui Hemionitidis plantam, cuius picturam damus, ad nos Patauium misit. Equidem credidimus iam dudum unam cum Hermolao, & Ruellio teucurium, & hemionitum unam tantum Plinio plantam esse, deprauatis eius exemplaribus decepti, quae lib. XXV. cap. V. ita scriptum habe-

Lunariae minoris descriptio, & uires.

bant. Inuenit & Teucer eadem aetate teucurion, quam quidam hemionion uocant. Veruntamen cum postea tractu temporis Plinij codex mendis quam plurimis expurgatus ad manus esset, non hemionion legendum fuisse comperi, sed hermion. Quo factum est, ut omnino fuerim coactus in hoc mutare sententiam, contraque asserere teucurium a Plinio descriptum a Dioscoridis teucurio nullis notis differre. Ceterum inter hemionium, & asplenium Plinio nulla intercedit differentia, quod scripserit libro XXVII. cap. V. Asplenium sunt, qui hemionion uocant. Sed equidem uereor, ne & ipse in errore uersetur. quandoquidem Dioscorides non modo utriusque historiam diuersis capitibus descripsit; sed etiam asplenium nusquam, quod sciam, hemionitum appellari ait: tametsi contra Hemionitum non asplenium, sed splenion a quibusdam uocari tradiderit. Sed posteaquam Hemionitidis lunata folia mihi ad memoriam reuocarunt herbam illam, quae a chymistis LUNARIA minor, & ab alijs ob semen racemosum Lunaria botrytis cognominatur, cum & ipsa miris in medicamentis polleat uiribus, non praetereundum duxi, quin hic de ea aliqua differerem. Haec itaque breuis est planta, dodrantali fere altitudine. Caule constat simplici, rotundo, lento, ac gracili: e cuius medio in latus exit ramusculus, costae effigie: cui folia sunt utrinque septem annexa, lunata, crassa, firmaque, brassicae marinae modo. Flores profert in summitate caulis, oxalidis minoris instar: semine rufo, rotundo, minutoque, in uicem modum racematim coherente. Vis totius plantae mirae efficax uulneribus glutinandis, itemque intrinsecis, atque extrinsecis corporis fracturis sanandis: quare miris celebratur laudibus ad puerorum enterocelas. Datur utiliter, commo deque dysentericis, planta tota in puluerem contrita. Albas uteri fluxiones suppressit, quemadmodum & rubentes. Ferunt equos, qui in montibus herbas depascuntur, ubi haec copiosa prouenit, a uulsis ab ea claus, suos ferreos calcetis amittere, & ob id uulgo a nonnullis Sferra cauallo appellari. Sed perperam, meo quidem iudicio, quod alia sit planta, quae uel ab ipso effectu leguine sic fuerit appellata, uel quod semen proferat ferreis equorum calcetis simile. Magnificiunt

LUNARIA MINOR.

Magnificiunt hanc quidam, præsertim chymici, eamq; pluris ferme æstimant, quàm aurum. Sed quàm isti in suis uanis opinionibus deludantur, ipsi magno sæpe suo danno experiuntur. Est & alia herba, quàm aliqui similiter Lunariam minorem nominant, quæ in scrobium ripis, & aggeribus uligine madentibus, secus uias plerunq; nascitur. Serpit hæc humi iuncis cauliculis, cubito longioribus, clematidi illi similibus, quæ Vinca peruinca uulgò uocatur, in quibus à radice ad summum ex utroque latere breuibus interstitijs folia exeunt crassiuscula, rotunda, paruorum nummularum speciem referentia: unde à nonnullis Nummularia dicta est. Sunt qui existiment, hanc esse Elatinem. Verùm quia Nummularia dictæ folia pilosa non sunt, sed leuia: quia præterea non nascitur in segetibus & cultis, sed in scrobium aggeribus & uliginosis locis: ideo ijs non possum adstipulari. Hæc quoq; glutinandi, & cohibendi facultate prædita est. Sed iam, ut nostri moris est, Hemionitidi suæ reddantur uires ex Galeno, qui eas retulit libro VI. simplicium medicamentorum, his paucis uerbis. Hemionitis simul & adstrictionem, & amaritudinem possidet: quamobrem cum aceto pota lienosis auxilio est. Ea ut Græcis ἡμιονίτις, ita etiã Hemionitis Latinis, & Hemionite Italis uocatur.

Lunaria minor alia.

Hemionitidis uires ex Gal.

Nomina.

Ἀνθυλλίς. ANTHYLLIS. CAP. CXXXVI.

ANTHYLLIS duplex est. quædam enim lenti simillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Nascitur in falsis terris, & à sole illustratis, non infulso gustu. Altera est folijs, ramulisque aiugæ similis, hirsutioribus tamen, breuioribus, & asperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis: radice cichorij. Pota drachmis quatuor, urinae difficultati, renibusque plurimum prodest. Tritæ, vuluæ pituitas emolliunt, cum rosaceo, & lacte impositæ. vulneribus medentur. Quæ autem aiugæ similitudinem refert, præter alia pota cum aceto mulso, comitiales sanat.

PRIMAM, aut alteram Anthyllidam, quæ Dioscoridis historiæ respondeat, non equidem hæcenus in Italia reperi, aut repertam uidi: quanquam non negauerim, quin ea inibi proueniat. Ruellius hanc posteritati Salsolam uocatum fuisse tradit, quod ex ea salem fieri memoriæ proditum sit. Fuchsius uerò in libro illo de componendis medicamentis, quem locupletatum nuper excudit, putat eam herbam, quæ Kali Mauritanis dicitur, de qua nos differuimus libro superiore in Atriplicis commentatione, Anthyllidem esse. nam ubi Aluminium genera expendit in fine sermone sic inquit. Alumen, quod Catinæ appellant, ex herba combusta conficitur, Cali Mauritanis dicta, Græcis Anthyllide & Tragum. Sed, meo quidem iudicio, in hoc aperte hallucinatur Fuchsius una cum Amato Lusitano, à quo illum hanc uanam opinionem accepisse facile suspicor. In primis nanque non uideo ego, quomodo fieri possit, ut Cali Mauritanorum duas posset legitime Græcorum plantas representare, Anthyllidam & Tragum. quæ quidem genere, forma, notis ac uiribus inter se maxime differunt, ut in ea Apologia, quam in illum Lusitanum scripsimus, latius ostendimus. Deinde nobis planè subit mirari Fuchsium, uirum altoqui doctissimum & in re medica adeò clarum, ut primas ferat in Germania, quod Lusitani illius inceptas tam religiose sit secutus, ut hic contentus protulisset Anthyllidem esse herbam Cali, neglexerit præterea Anthyllidis genera, quæ Dioscoridi duo sunt, expendere: atque genus explicare, quod Cali esse putabat. At re uera Cali (quantum ego sentio) nec primam, nec alteram Anthyllidem exprimit, neque etiam Tragum. Etenim hoc sine folijs nascitur, sed eorum uicem explent aculei, adeò ut tota planta spinis horrida spectetur. Illa uerò Anthyllis, quam primo generi adscribit Dioscorides, lenti simillima est. Porro alterum eius genus (teste Dioscoride) folijs ramulisque aiugam æmulatur, hirsutioribus tamen, breuioribus & asperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis. Quæ nimirum notæ in herba Cali, gustanti salsa, prorsus desiderantur. Vtriusque Anthyllidis meminit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquitens. Anthyllis duplex est, sed utraque modicè desiccata, ut & ulcera glutinet. Caterum altera, ea scilicet quæ chamæpityi adsimilis est, quadantenus subtiliorum est partium, quàm altera, adeò ut & comitialibus competat. Quin & ipsa magis quàm altera extergere potest. Quæ herba Græcè ἀνθυλλίς, Anthyllis item Latinè, & Anthyllide Italicè nominatur.

Anthyllidis consideratio.

Fuchsij opin. damnata.

Vires ex Gal.

Nomina.

Ἀνθυλλίς.

Anthemidis
consideratio.Anthemidis
uires ex Gal.

Nomina.

ANTHEMIDIS genera tria, tantum flore distantia: rami dodrantes, fruticosi, alis multis concavi: tenuibus foliolis, paruis, numerosis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ. Nascitur in asperis, & iuxta semitas. colligitur uere. Vim habent radices, flores, & herba excalfaciendi, extenuandique. Potu, & infusione, pellunt menstrua, partus, vrinam, calculosque: aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur: bilem suffusam expurgant: iocinerum uitia sanant. Decocto earum vesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. Hanc propriè heranthemon uocant. Ea cui leucanthemo nomen est, item quæ chrysanthemon dicitur, vehementius vrinam ciunt. Aegilopijs illitæ medentur: commanducatae ulcerum eruptiones in ore sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo vtuntur, terunturque in farinam, ad abigendos febrium circuitus. Flores, & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri: radix quoque sicari, dumque ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radices pars una, modò contrà floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus. bibere autem oportet in uino mulso diluto.

ANTHEMIS, quæ & Chamæmelon ab odore mali Græcis dicta est, officinis, & uulgo corrupta uoce Camomilla uocatur. Verum quauis tres Anthemidis species florum colore tantum differentes, memoriæ prodiderit Dioscorides, eamque cæteris ad calculos præstare tradiderit, cui flores in medio aurei, per ambitum uerò purpurei bubonij modo insunt; pharmacopole tamen in Italia illam duntaxat sibi comparant, quæ floribus constat intus aureis, foris folijs albicantibus circumseptis: quòd hæc cæteris frequentior, copiosiorque inter segetes in campis proueniat, oleatque suauiter. Quandoquidem cætera eius genera, à paucis sanè cognita, in raris Italiæ locis reperiuntur. Vidimus tamen nos utrasque pluries in Italia. Anthemidis meminit Galenus lib.

III. simplicium medicamentorum, sic scribens. Chamæmelon tenuitate quidem rosæ persimile est, calore uerò ad olei facultates magis accedens, animalium familiarum, tum temperatas. Quapropter lassitudinibus, ut si quid aliud confert, doloresque sedat, mitigatque. Præterea tensa remittit, & laxat, quæque mediocriter dura sunt emollit, quæque constipata rarefacit. Ad hæc febres, quæ citra uisceris alicuius inflammationes infestant, discutit, ac dissoluit. ac præsertim quæ ex humoribus biliosis, aut cutis densitate proueniunt. Quæ de re & ab Aegyptiorum sapientibus soli consecratum est, febriumque omnium remedium putatur. Verum hæc quidem in re à ueritate aberrant: solas enim, quas dixi febres sanare potest, easque quæ iam concoctæ sunt. Iuuat tamen pulchrè reliquas etiam omnes, quæ melancholicæ sunt, aut pituitosæ, aut ex uiscerum inflammatione prognatæ. Nam & harum remedium chamæmelon uel strenuissimum est, ubi iam concoctis adhibetur: quapropter & hypochondrijs, ut si quid aliud, gratum existit. Meminit etiãnum libro VI. eorundem simplicium medicamentorum, sic inquit. Dictum quidem in tertio libro de hac herba copiosius est, diciturque nunc summatim, quòd calefacit, & desiccet in primo ordine. Est & tenuium partium, ac proinde digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obtinet. Planta, quæ Græcis ἀνθίμις, & χαμαιμύλλον, Latinis pariter Anthemis, & Chamæmelon appellatur: Arabibus, Debonigi, seu Babunegi: Italis, Camamilla: Germanis, Camillen: Hispanis, Manzanilla: Gallis, Camemina, & Camonille.

PARTHENIVM, aliqui amaracon uocant, folijs est coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus melino, odore subuiroso, sapore amaro. Siccatum, cum aceto mulso, aut fale potum, non secus atque epithimum, & bilem, & pituitam detrahit: suspiriosis prodest, & melancholicis. Herba sine flore à calculosis, & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad insidendum in duritia vuluarum, & inflammationibus. Illinitur sacro igni, & collectionibus cum flore.

PARTHENIVM.

TANACETVM.

SERITVR Parthenium in Italia in hortis ferè omnibus, neque modò in ijs satum; sed in alijs quoq; locis sponte prouenit. Folio est coriandri, amaro sapore, odore graui: floribus per ambitum albis, intus melinis. Hetrusci Matricariam, & ab amaro sapore, Amarellam uocant. Ceterum hallucinantur, mea quidem sententia, in Parthenij historia Brasauolus, & Fuchsius, uiri alio qui doctissimi: quin & Monachi illi reuerendi, qui in Mesuem commentarios ediderunt, quòd concordés sibi persuasérunt (ut superius in Artemisíe commentario, eorum errorem explodendo, diximus) Matricariam, siue Amarellam uulgò uocatam esse illud Artemisíe genus, quòd secundo loco à Dioscoride representatur: utpote qui non rectè expenderint hanc esse legitimum Parthenium. Porrò contendunt Brasauolus, & Fuchsius eam omnino plantam uerum referre Parthenium, quam herbariorum uulgus Cotulam foetidam appellat. Sed quàm isti clarissimi medici magno in errore uerse ntur, iudicent ij, qui probè sciunt Cotulam foetidam folio esse foeniculi, aut anthemidis potius, quàm coriandri: neque sapore usque adeò amaro, ut in Parthenio requiritur. Sunt præterea antiquorum nonnulli, qui Helxinem quoq; Parthenium uocauerunt, illam scilicet, quæ in parietibus nascitur detegendis uitreis uasis aptissima, ut Galenus ipse testatur lib. VI. simplicium medicamentorum, & Plinius libro XXII. cap. XVII. naturalis historie. Nec desunt etiam, qui uelint mas Parthenium appellare Athanasiam, quam & TANACETVM uocant seplasiarij, cuius etiam superius de Artemisíe differentes mentionem fecimus, & hic modò effigiem damus. Quorum equidem sententiam magis probandam censerem, quàm eorum, qui tertium Artemisíe genus Tanacetum esse contendunt. Utuntur Tanaceto recentiores ad uentriculi, & alui status discutiendos, item ad lumbricos ex uentre pellendos. Utuntur et ad frangendos renum calculos, & ad ciendam urinam. Sed id uiris magis, quàm mulieribus commendant: contra uerò Matricariam dictam sceminis tantum exhibendam præcipiunt. Parthenij in simplicium medicamentorum censu Galenium meminisse non reperio. Eius nomen Græcum est παρθένιον, Latinum similiter Parthenium: Arabicum, Achuen, Vchuen, Achuan, siue Alachuan: Italicum, Parthenio, Matricaria, & Amarella: Germanicum, Muotter kraut, & Mettram: Gallicum, Matricaire.

Parthenii consideratio.

Tanacetum, & eius medicina.

Nomina.

ΒΟΥΦΘΑΛΜΟΝ. BUPHTHALMVM. CAP. CXXXIX.

BUPHTHALMON, quidam cachlam uocant, caules emittit tenues, mollesque: folia foeniculi: luteum florem, anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. Circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cum cerato triti, tumores, duritiasq; discutiunt. Aiunt epotam post exitum à balneis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

NON parum profectò inter se uariant de Buphthalmo recentiorum sententiæ, ut herbam, quæ ipsum legitime representet, decernant, & ostendant. Nam aliqui putant, herbam quandam cubito altiore, in pratis & agrorum marginibus nascentem, quæ (ut equidem opinor) Bellis maior est, folio nonnihil in ambitu serrato, flore intus melino, extrà uerò candidissimis foliolis undiq; circumdato, anthemide maiore, esse legitimum Bupthalmum. Alij uerò, quibus adstipulatur Fuchsius, aliam ab hac herbam uerum Bupthalmum esse contendunt, uulgari anthemidis cognatam, quam officinæ Cotulam non foetidam uocant. Sed cur horum sententias comprobem, sanè non habeo. quippe quannus Cotula non foetida dicta foliorum facie quadante nus Bupthalmum

Bupthalmi consideratio.

BUPHTHALMVM.

Bupthalmi
uires ex Gal.Bellidis histo-
ria, & uires.

BELLIS.

Nomina.

phthalmum referat; flores tamen in medio melini, & in ambitu
anthemidis modo candidi, Dioscoridis picturæ non utiq; respon-
dent. Quemadmodum & hinc perspicuum est alteram plantam,
cuius primo loco meminimus, non esse Bupthalmum. Siquidem
cum diligentissime scripserit Dioscorides vulgaris anthemidis,
tum etiam parthenij flores intus aureo micare colore, per ambi-
tum uerò candido, dubitandum quidem non est, quin & eadem
fuerit usus diligentia in describendo Bupthalmi flore, quem ta-
men luteum in uniuersum facit, non autem in ambitu candidum,
qualis in uulgari parthenio conspicitur. Cum itaq; Bupthalmum
luteo planè flore præditum esse debeat, haud dubiè errant, meo
quidem iudicio, qui pro Bupthalmo prædictas, aut similes plan-
tas accipiunt. Ceterum legitimum, ni fallor, Bupthalmum ad
me attulit hoc anno Patauio Ioannes Odoricus Melchiorius Tri-
dentinus, iuuenis spectatæ in philosophia, ac medicina eruditio-
nis, mihiq; perinde ac filius charissimus, quod in nullis profusus no-
tis à Dioscoridis descriptione disidet, ut eius effigies, quam hic
damus, abunde demonstrat. Bupthalmi uires retulit Galenus
lib. VI. simplicium medic. ijs uerbis. Bupthalmum, inquit, sic ap-
pellatum est à floribus, qui figura quidem bouum oculis uideantur
ad similes, colore autè anthemidis floribus simillimi sunt, sed mul-
tò illis tum maiores, tum acriores. Proinde & uehementius dis-
cutiunt, adeò ut duritias sanent cerato misti. hæc Galenus. Vbi,
ne quid nobis obstet, animaduertendum est, quòd Galenus, qui Bu-
pthalmi flores anthemidis floribus simillimos reddit, de ea tantum
antheide intelligit, quæ luteos flores profert. Sed quoniam de
Bupthalmi flore differenti mihi BELLIS sic à Plinio uocata oc-
currit, cuius etiam initio commentarij memini, non alienum esse
dixi, hoc in loco eius historiam, & uires recensere. Bellis igitur
in Italia trium est generum. Primum in hortis seritur: cetera in
pratis, & campestribus nascuntur. Hortense herbula est folijs
longiusculis, in cacumine subrotundis, solo procumbentibus, et in
rotæ modum radiantibus, crassiusculis, per ambitum minutim ser-
ratis: è quorum medio cauliculi prodeunt uillosi, flexibilesq;: in
quorum cacuminibus anno ferè toto flores emicant, centrò tenus
aurei, per ambitum uerò foliolis duplicibus in purpuream rubenti-
bus circumdati, coronis texendis aptissimi. Alterum in pratis ple-
runq; nascens, folijs, & cauliculis constat hortensi similibus, ma-
iusculis tamen: sed flore intus melino, circum uerò candido, anthe-
midis modo. Hoc, quòd primo statim uere floreat, Hetrusci appel-
lant uulgò Primo flore, & Fiore di primauera. Tertium ceteris
maius assurgit, flore prædicto non dissimili, sed maiore: folijs et-
iam maioribus, magisq; serratis, caulibus lignosis, interdum cu-
bito altioribus, non nisi æstate florentibus. Facultas omnibus ead-
em: nam (ut recentiores perhibent) ualent in strumis, & capitis
fracturis: quinetiam in uulneribus thoracis, quæ in pectoris caui-
tatem usq; penetrarunt, in quem usum Bellim potionibus inserunt.
Sunt & qui Bellidis genera laudent ad ischiada, & paralyfin.

Bovφθαλμον sic Græcè, Latine uerò Bupthalmum, & Ocu-
lus bouis dicitur: Arabicè, Bihar: Italicè, Bupthalmum, & Oc-
chio di bue.

ΠΛΥΝΣΙΔΗ. PÆONIA. CAP. CXL.

PÆONIA, siue glycyfide, Græcis aliquibus pen-
toboron dicitur: sunt qui Idæos dactylos radicem pæo-
niam uocant. Caulis altitudine sesquipedis adolescit,
comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera:
mas folia iuglandis habet: in sæmina uerò smyrnij mo-
re diuiduntur. Summo caule filiquas emittit amygdal-
lis similes: in quibus, cum dehiscunt, multa grana, exi-
gua, rubra, acinis puniceorum similia inueniuntur, & in
medio

PAEONIA.

medio nigra, purpurea quinque aut sex. Radix maris digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba. fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhaerent, ut in hastula regia. Fœminis à partu non purgatis sicca radix datur: ciet menses amygdalæ magnitudine pota: uentris doloribus cum uino pota auxiliatur. ualet contra regium morbum, & renum, ac uesicæ dolores. decocta in uino aluum fistit. Rubra grana rubentes menses fistunt, decem uel duodecim pota in uino austero, & nigro: stomachicis, & erosionibus ea esse prodest: à pueris pota initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, vuluæ strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulla, aut uino. Nascitur in altissimis montibus, & præruptis.

PAEONIA fœmina planta est uulgaris notitiæ: mas uerò contrà, quòd paucis in Italia locis proueniat. Hanc Pissis ad me Goritian misit hoc anno Lucas Ghinus Forocorneliensis, uir & doctrina, & rei medicæ cognitione præclarus. Sed & eam antea è Germania allatam uidimus. Pæoniæ uires posteritatis memoriæ tradidit Galenus lib. vi. simpl. med. ubi ita scriptum reliquit. Glycyfida, quam penitorobon, & pæoniam nuncupant, radicè habet leuiter adstringentem cum quadam dulcedine: etsi plusculum dentibus mandas, acrimoniã item quampiam subamarã subesse percipies. Proinde menses ciet ex melicrato amygdalæ pota quantitate. Sanè tundere eam oportet, ac cribrare, & sic inspergere. Expurgat porrò etiam iccur obstructum, & renes. Sed hæc efficere nata est, quã acris, et subamara est: quã uerò quiddam etiam adstrictorium obtinet, uentris fluxiones sistere potest. Verùm eã tunc in austerorum uinorum quopiã decoctam bibere conuenit.

Pæoniæ consideratio.

Vires ex Gal.

Galeni historia.

Est autem facultate omnino rescicatoria uehementer, ita ut non desperauerim eam etiam adalligatam, quod meritò creditum est, puerorum epilepsias sanare. Equidem uidi puellum quandoq; octo totis mensibus morbo comitali liberum, ex eo quo gestabat radicè tempore: ubi uerò fortè fortuna quod à collo suspensum erat decidisset, protinus morbo correptus est. rursusq; suspensò in locum illius alio, inculcate postea se habuit. Porrò uisum est mihi satius esse de nuò id collo detrabere certioris experientiæ gratia. Id cum fecissem, ac puer iterum esset conuulsus, magnam recentis radicis partem ex collo eius suspendimus: ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea conuulsus est. Rationabile itaq; erat aut partes quaspiã à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aerem à radice asidue mutari, & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & melanithium frictum palam desiccationes, & grauedines desiccet, si quis id in calidum linteum rarum liget, asidueq; calorem ex eo per inspirationem, quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam si compluribus linis, & maxime marinæ purpuræ, collo uiperæ iniectis, illis uiperam præfoces: eaq; postea cuiuspiam collo obuincias, mirificè profuerit tum tonsillis, tum omnibus ijs, quæ in collo expullulant. Sed de talibus priuatim aliquando fortè conscribam. Nunc uerò sciendum est Pæoniæ temperamentum tenuiorem esse partium, & exiccatorium, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut paulò calidius. Hæc planta Græcis λυχνασίδη, & παιονία, Latinis item Pæonia nuncupatur: Arabibus, Feonia: Italis, Pconia: Germanis, Peonien: Hispanis, Rosa del monte, & Rosa albardeira: Gallis, Penoesne, & Pinoine.

Nomina.

Λιθόσπερμον. LITHOSPERMUM.

CAP. CXXI.

LITHOSPERMON à seminis duritia nomen accepit. Folijs est oleæ longioribus, & latioribus, mollioribus, iacent humi, quæ ab radice exiliunt: ramulis rectis, tenuibus, firmis, crassitudine acuti iunci, lignosis: in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum speciem exhibent: folijs longis, inter quæ paruum semen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. Nascitur in asperis, & editis locis. Vim hanc habet, ut femine cum uino albo potu calculos frangat, pellatq; urinam.

Φάλαρις. PHALARIS.

CAP. CXXII.

PHALARIS cauliculos emittit zæ culmis fimiles, à minutis, ac nullius usus radicibus, multos, duum palmorum geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblongum, milij magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino succus ad uesicæ cruciatus utilissimè bibitur. Semen cochlearis mensura potum, ad eadem efficax est.

R LITHO=